

Ittzés Gábor

(Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet, egyetemi docens):

Megtért-e Luther 1517 előtt? A „toronyélmény” mint reformációtörténeti probléma

„Megtérésének” történetét Luther maga mondja el latin műveinek gyűjteményes kiadásához írt előszavában 1545-ben, miután a '30-as évek asztali beszélgetéseiben többször is utalt az eseményre. A kései visszaemlékezések azonban egyrészt belső ellentmondásokat tartalmaznak, másrészt hiányoznak belőlük a pontos datáláshoz szükséges adatok. A forrásokban többször visszatérő motívum nyomán „toronyélményként” elhíresült epizód konkretizálása és beillesztése Luther életrajzába, illetve teológiai fejlődési ívébe a XX. század eleje óta intenzíven foglalkoztatja a reformációtörténet-írást; hosszú időn keresztül a kutatás alapkérdése volt. Bár sok lehetséges dátum felmerült a szakirodalomban, a vita két markáns pólusa 1514 és 1518 körül alakult ki, ami a nagy vízvonalzó, a hagyományosan a reformáció kezdetének tekintett *95 tétel* (1517) két ellentétes oldalára helyezi a Luther számára döntő pillanatot. Az 1950-es évek után nemcsak a korai és késői keltezés közti vita lángolt fel újra, hanem azok a hangok is felerősödtek, amelyek az egyszeri „áttörés” pontszerűségével szemben Luther megtérésének folyamatszerűségét hangsúlyozták. A meghatározó historiográfiai modellek változása azonban nem pusztán a Luther-kutatás szempontjából szolgál tanulságokkal, hanem jól jelzi a reformációtörténet-írás változó széljárását is. Márton barát megtérésének kérdése messze túlmutat önmagán, és elválaszthatatlan a késő középkorból a reformációba való átmenet problémájától és így a reformáció közösségeinek önértelmezésétől.